

Yönetim Düşüncesinin Tarihi

Morgen Witzel
Çeviri: Büşra Betül Altun

alBaraka
Yayınları

MORGEN WITZEL

Birleşik Krallık'ta Exeter Üniversitesi Liderlik İncelemeleri Merkezinin [Centre for Leadership Studies] bir üyesidir. Dünya genelinde en çok satanlar listesine giren *Doing Business in China* (Routledge) ve *Tata: The Evolution of a Corporate Brand* (Penguin) de dâhil olmak üzere yirmiden fazla kitabın yazarıdır.

BÜŞRA BETÜL ALTUN

1986 İstanbul doğumludur. Ortaokul, lise ve üniversite eğitimlerini ABD'de tamamlamıştır. Lisans eğitimini University of Rochester'da sinir bilimi üzerine yapmıştır. 2016-2020 seneleri arasında KTO Karatay Üniversitesinde öğretim görevliliği yapmıştır. Evli ve 3 çocuk annesidir.

“Witzel’den beklenen tam olarak buydu: Geçmiř dūřinūrleri, yanı bařımızdalarımıř gibi hissettirerek yōnetimin gūndelik hayattaki yansımalarında bu dūřinūrlerle ādeta can veriyor; birdenbire kendimizi tūm zamanlardan ve mekānlardan yōneticilerin, filozofların ve problem cōzūcūlerin yoldařı olarak buluyoruz. Keskin analizi, bazıları ile fikirlerimizin neden uyumadığını ve diđer bazılarıyla ise niçin daha sıkı bir bađ hissettiđimizi dıřa vuruyor; Witzel, iřleri organize etme ve tamamlamaya çalıřan bir varlık olarak insanın ne olduđuna iliřkin asırlara uzanan temel bir meseleye odaklanıyor. İnsani ōlekte olabildiđince būyūk dūřinūyor.

— Profesōr Jonathan Gosling, Emekli Őđretim Őyesi, Exeter Őniversitesi, Birleşik Krallık

“Tarihe ıřık tutan bir alıřma... Witzel’in takdire řayan bir içeriđe sahip bu kaynak eseri, iřletmenin insanlarla ve kār elde etmekle daimi iliřkisini ve bu iliřkinin binlerce yıldır hiç deđiřmeyen yapısını gōzler ōnūne sermektedir. Bununla birlikte, eski ilkelerin yeni zamanlara uygun hāle gelmek durumunda olduđuna ve iřletmenin artık eři benzeri gōrūlmemiř bir ōleđe kavuřtuđuna da dikkat çekmektedir. Aynı zamanda iřletmenin giderek kamusal gayeden, teknolojiden ve finansallařma sorunsalından ayrıldıđını vurgulamaktadır. Bōylece eser, okuyucuya, bu konudaki temel bir zorluk hakkında (kār elde etme arayıřındaki insanın hayal gūcūnū ve becerisini kullanarak yōnlendirebilmesi konusunda) pek çok řey ōđretecektir.”

— Profesōr J. C. Spender, Kozminski Őniversitesi, Polonya

İÇİNDEKİLER

Teşekkür	13
1. Giriş	15
Neden Yönetim Düşüncesi Tarihi?	20
Zorluklara Gösterilen Reaksiyonlar	23
Yolda Kaybolmak	24
Kitabın Yapısı	26
2. Erken Dönem Yönetim Düşüncesi	31
Mısır ve Yakın Doğu	33
Hindistan	37
Çin	40
Konfüçyüs	42
Laozi	47
Han Fei	49
Mülhaza: <i>Bürokrasinin azmi</i>	52
Strateji Üzerine Eser Veren Çinli Yazarlar	55
Yunanistan ve Roma	57
Platon	57
Ksenofon	59
Romalı Yazarlar	60
Sonuç	63

3. Ticaret Çağı'nda Yönetim Düşüncesi	65
Ticaret Çağı	67
İslami Liderlik	68
İslam'ın Erken Dönemlerinde İdari Anlayış	70
Müslüman Tüccar	73
İbn Haldun.....	77
Ticaret Çağı'nın Geç Döneminde İslami Düşünce	78
Orta Çağ Avrupası.....	80
Manastır Usulleri.....	81
Rahip Yöneticiler	85
Biyolojik Organizasyon: Salisburyli John.....	86
Ticaret Hakkında Orta Çağ Teorileri.....	87
Mülahazalar: <i>Dürüst tüccardan şefkatli kapitalizme</i>	91
Ticari İşletmelerin Yönetimi.....	94
Yönetim ve Ziraat	97
Dünyanın Başka Yerlerinde.....	99
Sonuç.....	104
4. Aydınlanma Çağı'nda Yönetim Düşüncesi.....	107
Sorgulama Ruhu.....	108
Benliğin Keşfi	111
Ekonomistler ve Yönetim.....	114
İş Gücünü Yönetmek.....	118
İşletmelerin Büyümesi.....	119
Andrew Ure ve Charles Babbage	122
Strateji ve Liderlik Hakkında Düşünenler	125
Yönetimle İlgili Ders Kitapları ve Kılavuz Kitaplar	130
Sanayi Devrimi'nde Yönetim	133
Mülahazalar: <i>Tilkiler ve Kirpiler</i>	138
Pazarlama Alanındaki Gelişmeler	140
İş ve Toplum.....	141
Eleştirenler	143
Sonuç.....	147

5. Bilimsel Yönetim	149
Taylor ve Fikirleri.....	152
Taylor ve Eşrafı.....	156
Bilimsel Yönetimin Kapsamının Genişletilmesi	159
Bilimsel Yönetimin Yaygınlaşması	162
Bilimsel Yönetimin Tahlili	168
Verimlilik Doktrini.....	173
Sonuç.....	178
Mülâhazalar: <i>En iyi uyum sağlayanın hayatta kalması</i>	178
6. Avrupa Yönetim Düşüncesi	181
Manevi Uyum	184
İngiliz Yönetim Düşüncesinin Gelişimi	186
Kurum İçi Ortaklıklar.....	191
Savaş Sonrası İngiliz Yönetim Düşüncesi.....	196
İşletme Filozofu: Oliver Sheldon	199
Bilgi Paylaşımı: Benjamin Seebohm Rowntree	203
Yönetime Adanmış Bir Ömür: Lyndall Urwick	204
Fransız Pozitivizmi: Henri Fayol	207
Fransa'da Yönetim Düşüncesinin Uzun Soluklu Gerileme Dönemi.....	211
Alman Yönetim Düşüncesi.....	213
Rathenau ve Rasyonalizm	217
Fikirî Tükenişin Ardından.....	219
Mülâhazalar: <i>Sönen Işık</i>	222
7. Yönetim Düşüncesi ve İnsan İlişkileri	225
İnsanları Yönetmek.....	226
İnsan İlişkileri: Mary Parker Follett.....	230
Hawthorne Deneyleri.....	234
Teorinin Sınırları	238
Uygulayıcıların Düşünceleri ve Deneyimleri.....	239
Dünya Genelinde İnsan İlişkileri Hareketi	244
Birleştirme Girişimleri	248
Sonuç.....	254

8. Yönetim Disiplinlerinin Gelişimi	257
İnsanlar Hakkında Teoriler	257
Pazarlama	260
Bilimsel Yönetim ve Pazarlama.....	264
Dağıtım Problemi	266
Pazarlama ve Yönetim.....	268
İş Stratejisinin Ortaya Çıkışı.....	270
Kurumsal Finans.....	275
Uluslararası Ticaret.....	282
Yönetim Danışmanlığı	284
İşletme Eğitiminin Gelişimi.....	285
Sonuç.....	287
Mülahazalar: <i>Silo Etkisi</i>	288
9. Bilimsel Yönetimden Yönetim Bilimine.....	291
Yöneylem Araştırmaları	295
Finansal Ekonomi	299
Mülahazalar: <i>Şu hastalıklı kesinlik arzusu</i>	301
İnsan Merkezli Organizasyonlar.....	303
Sınırlı Rasyonellik: Herbert Simon.....	306
Açık Sistemler.....	308
Durumsallık Teorisi.....	310
Tepkiler.....	315
Yönetimin Amacı: Peter Drucker.....	317
Sonuç.....	319
10. Yönetim Guruları Dönemi	321
Almanya ve Japonya ile Rekabet.....	322
Kalite Yönetimi	324
Kültürün Önemi	329
Mülahazalar: <i>Zihnî yazılımı</i>	331
Pazarlama Kavramının Genişlemesi.....	332

Strateji Üzerine Öne Sürülen Görüşler	335
Organizasyonun Yeniden Ele Alınması.....	340
Liderlerlik Teorisine (ya da Teorilerine) Doğru	344
Sonuç.....	347
11. Asya Menşeli Yönetim Düşüncesi	349
Çin	352
Savaş ve Devrim.....	356
Ekonomik Reform.....	358
Japonya.....	361
Toyota Sistemi.....	364
Strateji Üzerine Düşünceler	366
Hindistan.....	368
12. Yirmi Birinci Yüzyılda Yönetim Düşüncesi.....	375
Değişim Problemi	376
Teknoloji Problemi	378
İletişim ve Ağ Problemi.....	380
İnovasyon ve Bilgi Problemi	383
Uluslararasılaşma ve Küreselleşme Problemi	385
Mülahazalar: <i>Siyah kuğular</i>	388
Sürdürülebilirlik Problemi.....	393
Çeşitlilik Problemi	397
Meşruiyet Problemi	399
13. Sonuç.....	401
Yönetim Düşüncesi Ne İçindir?.....	404
Yönetim Düşüncesinin Demir Çağı.....	407
Kaynakça	409
Dizin	459

TEŞEKKÜR

Yönetim üzerine çalıştığım ve düşündüğüm bu yirmi yılı aşkın sürede birçok insandan ve fikirden etkilendim. Her şeyden önce, tarihin sadece ilginç hikâyelerden ibaret olmadığını, aynı zamanda şimdinin ve hatta geleceğin sorunlarına uyarlanabilecek zengin bir bilgi kaynağı olduğunu fark etmemi sağlayan Kanada Victoria Üniversitesindeki tarih profesörlerine ve bu kurumdaki diğer hocalarıma teşekkür etmeliyim. Kasten veya farkında olmadan, beni uygulamalı tarih alanında bir tarihçi olmaya sevk ettiler.

İşletme ve yönetim konusundaki görüşlerim Londra İşletme Okulu'nda önce araştırma görevlisi olarak ve ardından sözleşmeli olarak çalıştığım süreçte şekillendi. Bu okula, yönetim eğitiminin güçlü ve etkili yönlerini ve elbette bazı başarısız taraflarını kavramak amacıyla gittim. Exeter Üniversitesi İşletme Fakültesi'nde yönetim tarihi ve diğer konular üzerine ders verdiğim sonraki yıllar, yönetim eğitiminin mutlak gerekliliğine olan inancımı doğrularken aynı zamanda mevcut sistemin zayıf yönlerine dair anlayışımı da güçlendirdi. Bu süreçte tarihten çıkarılan derslerin uygulanmasının bu zayıflıklardan bazılarını çözebileceğine daha da ikna oldum.

2003-11 yılları arasında *“From the Medici to Microsoft: The Making and Integration of Management* [Medici'den Microsoft'a: Yönetimin Yapılışı ve Entegrasyonu]” adlı dersimi alan Exeter Üniversitesi İşletme Yönetimi yüksek lisans öğrencilerine bilhassa takdir ve teşekkürlerimi sunuyorum. Onların görüşleri, fikirleri ve anlayışları düşüncelerimin şekillenmesinde büyük ölçüde yardımcı oldu.

Yıllar boyunca daha birçok insan vakitlerini ve düşüncelerini paylaşmak konusunda oldukça cömert davrandı. Hepsi bir şekilde mevcut bilgilerime ve/veya yönetim tarihinin neden önemli olduğuna dair düşüncelerime katkıda bulundu: Tim Ambler, Mie Augier, George Bickerstaffe, Edward Brech, Bruce Campbell, Peter Case, John Child, Tim Dickson, Jonathan Gosling, Kris Inwood, Donna Ladkin, Ronnie Lessem, David Lewis, Raoul McLaughlin, Karl Moore, James Pickford, Sasaki Tsuneo, Bodo Schlegelmilch, Jonathan Schroeder, JC Spender, Billy So, Peter Starbuck, Malcolm Warner, Daniel Wren, Chao Xi, Milan Zeleny ve muhtemelen gözden kaçırdığım daha birçok

kişi. Malcolm Warner ve J.C. Spender'a bu kitabın ilk baskısı sürecinde benimle paylaştıkları düşünceler ve verdikleri destek için özellikle minnettarım.

Ayrıca Routledge Yayıncılık'tan Terry Clague'e beni bu kitabı yazmakla görevlendirip böyle bir eseri yazma fırsatı verdiği ve bu süreçte desteğini eksik etmediği için teşekkür etmek istiyorum. Izzy Fitzharris'e de tüm desteği ve yoğun çalışmaları için teşekkürler.

Marilyn Livingstone; fikirleri, eleştirel yorumları ve yardımları ile her ihtiyaç duyduğumda başvurabileceğim bir destek ve ilham kaynağı olmuştur. Kendisine her zaman olduğu gibi sonsuz teşekkürlerimi ve şükranlarımı sunuyorum.